

N:o 2.

Ank. till Riksd. Kansli den 5 April 1881, kl. 11 f. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande ersättning till vittnen i brottmål.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (N:o 48) har Herr *P. G. Näslund* föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att med upphäfvande af Kongl. Kungörelserna den 8 Oktober 1851 och den 9 September 1873 en författning skulle utfärdas af följande lydelse:

»Hvad lagen stadgar i 17 kap. 5 § Rättegångsbalken, att den, som vittne påkallat, skall betala dess resekostnad och täring, bör äfven tilllämpas i brottmål, som af allmän åklagare anhängiggöras eller utföras, der brottet är af den beskaffenhet, att det kan af honom åtalas utan angivelse af målsegande, så att den, som allmän åklagare, å tienstens vägnar, åberopat till vittne i dylikt mål och som sig inställt vid domstol, bör, derest vittnet det äskar och domaren pröfvar sådant skäligt, tilläggas ersättning af allmänna medel för dess resekostnad och uppehälle med högst 1 krona 50 öre för hvarje dag, som i och för resan samt vistandet vid domstolen erfordras, samt skjutspenningar för en häst fram och åter; börande rätten vid målets afgörande pröfva om den tilltalade eller, der åtalet finnes vara utan skäl anställt, åklagaren åligger gälda kronan nämnda ersättning, som emellertid må, oberoende af målets afgörande eller fullföljd i högre rätt, utbetalas å landet af kronofogden, i stad, utom Stockholm, af magistraten och i Stockholm af Statskontoret; och skall ej mindre vid saköreslängd fogas uppgift å all den vittnesersättning i brottmål, som blifvit kronan till utgifvande ådömd vid det rättegångstillfälle saköreslängden afser, än äfven i saköreslängd för det rättegångstillfälle, då målet blifvit afgjort, införas hvad af nyssnämnda ersättning tilltalad eller åklagare förpligtats gälda kronan.»

Sedan i fråga varande motion blifvit till Lag-Utskottet hänvisad samt Lag-Utskottet för ärendets handläggning begärt sammanträde med Stats-Utskottet och deputerade från båda Utskotten blifvit i enlighet med 47 § Riksdagsordningen utsedde, har det sålunda sammansatta Utskottet till be-

Bih. till Riksd. Prot. 1881. 4 Saml. 2 Afd. 2 Häft.

handling förehåft den af motionären väckta frågan och får deröfver afgifva följande yttrande.

Kongl. Kungörelsen den 9 September 1873 är af följande lydelse: »Hvad lagen stadgar i 17 kap. 5 § Rättegångsbalken, att den, som vittne påkallat, skall betala dess resekostnad och tåring, bör äfven tillämpas i brottmål, som af allmän åklagare anhängiggöras eller utföras, der brottet är af den beskaffenhet, att det kan af honom åtalas utan angivelse af måls-egande, så att den, som allmän åklagare, å tienstens vägnar, åberopat till vittne i dylikt mål och som sig inställt vid domstol, belägen på minst en mils afstånd från vittnes hemvist, bör, derest vittnet det äskar och domaren pröfvar sådant skäligt, tilläggas ersättning af allmänna medel för dess resekostnad och uppehälle med högst femtio öre riksmünt för hvarje dag, som i och för resan samt vistandet vid domstolen erfordras, samt skjutspenningar för en häst fram och åter, i de händelser, då den tilltalade antingen icke kan till ansvar dömas, eller ock sakfällas, men saknar tillgång att ersättningen utgifva; dock att, om den tilltalade frikännes och åtalet finnes vara utan skäl anställt, nämnda ersättningskyldighet åklagaren åligger.»

Uti Kongl. Kungörelsen den 8 Oktober 1851 stadgas, »att den ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål, hvilken af första domstol bestämmes, får, oberoende af målets fullföljd i högre rätt eller skedd underställning af underrätts utslag, till vittnet uppå dess anmälan, med företeende af styrkt transsumt af första domstols beslut, i hvad det angår berörda godtgörelse, förskottsvis utbetalas, å landet af kronofogde i det fögderi, der ransakningen varit hållen, samt i städerna, utom Stockholm, af magistraten; att, sedan genom slutligt utslag blifvit bestämdt, hvem gäldandet af denna kostnad åligger, vederbörande exekutor skall, derest någon varder skyldig känd att till statsverket återgälda förskottet, detsamma hos denne uttaga, men, om tillgång saknas, komma de redan utbetalda ersättningsmedlen att, uppå kronofogdes eller magistrats derå afgifvande verifierade requisitionsförslag, af Konungens Befallningshafvande, efter handlingarnes granskning i landskontoret, under behörig titel till redovisning i vanlig ordning uti räkenskaperna af föras; att Konungens Befallningshafvande eger att i de fall, der sådant erfordras, åt kronofogdar och magistrater från landtränteriet, emot framdeles skeende redovisning, i och för vittnesersättningen meddela lämpliga förskott; samt att, hvad Stockholms stad beträffar, dylika utgifter komma att af Kongl. Statskontoret till vederbörande direkte anordnas.»

Hvad nu först angår motionärens förslag i hvad detsamma afser höjning af den ifrågavarande traktamentsersättningen, får det visserligen icke förbises, att det är en hvarje samhällsmedlem åliggande skyldighet att i hvad på honom ankommer bidra till rättstillståndets uppehållande, äfven om dermed

är förenad någon personlig uppoffring; men å andra sidan lär dock icke kunna förnekas, att det belopp af högst 50 öre, hvartill dagtraktamentet för vittnen i brottmål för närvarande är bestämdt, icke står i skäligt förhållande till den uppoffring vittne kan få vidkännas för sin inställelse vid domstolen. Vid sådant förhållande och då det måste vara angeläget att förekomma, det icke en eller annan till följd af den ringa ersättningen söker undandraga sig att meddela upplysningar, hvilka för åstadkommande af bevisning kunna vara af vigt, samt härvid derjemte bör uppmärksammas, att de personer, hvilka i brottmål åberopas såsom vittnen, oftast tillhöra de mindre bemedlade klasserna, har Utskottet icke tvekat att biträda motionärens förslag i denna del, helst den omständighet, att ersättningen alltid skulle vara beroende af domarens pröfning, lär få anses innebära tillräcklig säkerhet mot sådant missbruk, att någon, för att komma i åtnjutande af den förväntade godtgörelsen, skulle genom föregifvande af större kunskap om saken, än han verkligen eger, låta åberopa sig såsom vittne i mål, der han ej har någon upplysning af vigt att meddela.

Vidkommande härefter förslaget om borttagande af den såsom vilkor för ifrågavarande ersättnings skyldighet nu gällande bestämmelse, att vittnets hemvist skall vara beläget på minst en mils afstånd från domstolen, synes, i fråga om ersättningen för uppehållet, jemväl detta förslag böra vinna bifall. Ofta kan nemligen ett vittne, ehuru boende i domstolens omedelbara närhet, få tillsätta större delen af en dag för vittnesberättelsens afläggande, och i dylikt fall lär det ej vara med billighet och rättvisa förenligt, att icke någon godtgörelse beredes, utan torde, derest domaren pröfvar sådant skäligt, vittnet böra åtnjuta ersättning, lämpad efter den arbetstid, hvaraf det i och för sin inställelse vid domstolen gått förlustigt.

I fråga åter om godtgörelse för resekostnaden har Utskottet ansett någon bestämmelse i afseende å afståndet böra bibehållas, helst vittnet eljest kunde besvara domstolen med pröfning af ersättningsanspråk huru ringa afståndet än vore; men Utskottet har funnit det minsta afstånd, som skulle berättiga till ersättning, böra fastställas till en half mil. Derjemte har Utskottet ansett, att, i sammanhang med nu ifrågasatta betydliga höjning af dagtraktamentets belopp samt berörda nedsättning i fråga om afståndet såsom vilkor för resekostnadsersättning föreskrift bör meddelas derom, att denna ersättning skall beräknas efter afgiften för billigaste plats å jernväg eller ångbåt, derest färden till och från den ort, der domstolens förhandlingar ega rum, kan med dylik lägenhet företagas.

Hvad slutligen angår motionärens förslag i öfrigt, hvilket afser, att statsverket skulle i de fall, der nu ifrågavarande kostnader borde af den tilltalade eller åklagaren gäldas, förskjuta beloppet, skulle härigenom otvif-

velaktigt vid tillämpningen förorsakas så betydliga olägenheter och svårigheter, att någon dylik förändring icke lär böra ifrågakomma, viljande Utskottet dessutom framhålla att ett stadgande i öfverensstämmelse med motionärens förslag i förevarande hänseende icke skulle kunna föranleda dertill, att vittnet erhöle den bestämda godtgörelsen vid samma tillfälle, då vittnesmålet aflagts, utan likväl finge, om än för kortare tid, sjelf förskjuta sina kostnader.

På grund af hvad sålunda anförts och med föranledande af Herr Näs-lunds förslag i ämnet, får Utskottet hemställa,

att Riksdagen må för sin del besluta en författning, hvarigenom, med upphäfvande af Kongl. kungörelsen den 9 September 1873, förordnas:

Hvad lagen stadgar i 17 kap. 5 § Rättegångsbalken, att den, som vittne påkallat, skall betala dess resekostnad och tåring, bör äfven tillämpas i brottmål, som af allmän åklagare anhängiggöras eller utföras, der brottet är af den beskaffenhet, att det kan af honom åtalas utan angivelse af målsegrande, så att den, som allmän åklagare å tienstens vägnar åberopat till vittne i dylikt mål och som inställt sig vid domstolen, eger, så framt vittnet det äskar och domaren pröfvar sådant skäligt, att, i de händelser, då den tilltalade antingen icke kan till ansvar dömas eller ock sakfällas, men saknar tillgång att ersättningen utgifva, af allmänna medel ånjuta ej mindre ersättning för vittnets uppehälle med högst 1 krona 50 öre för hvarje dag, som i och för resan samt vistandet vid domstolen erfordras, än äfven, derest vittnets hemvist är beläget på minst en half mils afstånd från det ställe, der domstolen sammanträder, godtgörelse för resekostnaden med skjutspenningar för en häst fram och åter, eller, der jernvägs- eller ångbåtslägenhet kan för resan eller någon del deraf begagnas, med afgift för billigaste plats å jernväg eller å ångbåt. Varder den tilltalade frikänd och finnes åtalet vara utan skäl anstaldt, åligge nämnda ersättnings-skyldighet åklagaren.

Stockholm den 4 April 1881.

På Sammansatta Utskottets vägnar:

E. KEY.